

בית הכנסת תלמידי ישיבת פוניבז' (צעירים)

רח' האדמו"ר מצאנז 10

בני ברק

שיעור ממורנו ורבינו

מרא דאתרא דשכונת "אדמור מצאנז-והסביבה"

הגאון ר' יו"ט זנגר שליט"א

ש"ק פ' וארא תש"פ

תפיסת סטנדר בבית המדרש ע"י ספר

ישנם בתי מדרשים שמי שמגיע באמצע הבוקר קשה לו למצוא סטנדר פנוי, אבל בדרך כלל יש סטנדרים שמונח עליהם ספר פתוח, וא"א לדעת אם הלומד כבר למד חלק מהסדר ויצא ויחזור רק אחה"צ, או שעדיין לא הגיע וחבירו תפס לו הסטנדר בדרך המקובל ע"י פתיחת ספר עליו, ויש להסתפק בכמה וכמה שאלות.

הספק הראשון הוא האם יש זכות לתפוס סטנדר בסדר הבוקר לצורך הלימוד בסדר אחה"צ כשאינו משתמש בו בבוקר, דהרי ספרים וסטנדרים נתרמו לביהכ"ס ע"מ שאנשים ילמדו בהם ולא שימנעו מאחרים מלהשתמש בהם.

עוד יש להסתפק לגבי ראובן שמגיע בבוקר בתחילת הסדר, ויודע שהחברותא שלו יאחר בשעתיים, האם מותר לו לתפוס סטנדר עבור החברותא לכשיגיע, כאשר יש אחרים שרוצים להשתמש בסטנדר זה, או בגמ' זו, כעת בתחילת הסדר, ובפרט שיש סטנדרים שהם יותר נוחים ויש שהם פחות נוחים, ולפעמים הסטנדר ה"תפוס" הוא הנוח לאחרים, וכמו"כ יש להסתפק לגבי הספר, אם יש רק עותק אחד של ספר זה בבית המדרש, ומי שהגיע רוצה ללמוד ממנו עכשיו למשך כמה שעות.

ואת"ל דכיון שאין התורה נקנית אלא בחבורה כמו שדרשו חז"ל בברכות (ס"ג:) מהפסוק "חרב אל הבדים", ממילא יכול לתפוס סטנדר עבור החברותא שלו, דהרי זה מעין תפיסת הסטנדר לצורך עצמו, אך יש להסתפק האם יכול לתפוס סטנדר עבור חבירו שאינו חברותא שלו, דלכאורה הוי תופס לבע"ח במקום שחב לאחרים.

והנה בשלמא אם יש מנהג כזה, וכל אחד מוותר ומוחל לשני מראש כמו שנהוג בהרבה ישיבות, א"כ יש לברר אם המנהג הוא שיכול לתפוס סטנדר רק לחברותא שלו, או שהמנהג הוא שיכול לתפוס סטנדר גם לאחרים. אבל עדיין אין ראיי שמהני מנהג כזה בבתי כנסיות שאינם קשורים להסכם כזה, אא"כ יכריזו בלוח מודעות בביהכ"ס שיש מנהג כזה, וכל מי שבא ללמוד בא על דעת כן.

עוד יש להסתפק האם ראוי ומותר להשתמש בספר כדי לתפוס סטנדר, דלכאורה זהו בגדר בזיון לספר שמשתמשים בו שלא לצורך לימוד ממנו.

האם תפיסת סטנדר דומה לסוגי של תופס לבע"ח במקום דחב לאחרים

כדי לפשוט שאלה זו, יש להסתפק אם היא דומה לסוגי של תופס לבע"ח במקום שחב לאחרים, דמצד אחד הרי תפיסת סטנדר לחברותא שלו היא על חשבון אחרים הצריכים לו, אבל מאידך גיסא, אפשר האי סוגי דתפיסה נאמרה רק כשתופס דבר, וע"י תפיסתו הוא נהפך להיות בעלים עליו במקום הבעלים הקודמים, משא"כ בסטנדר שהתופס אינו נהפך להיות הבעלים עליו, וכל מה שיש לו היא רק זכות השתמשות, מי יימר דגם זה נכלל בסוגיית תופס לבע"ח. אבל לכאורה י"ל שהחסרון של תופס לבע"ח במקום דחב לאחרים אינו קשור בתפיסת בעלות וקניינים, אלא במניעת חבירו מלתפוס מה

שמגיע לו, וא"כ גם בסטנדר, תפיסתו עבור חבריו מונע מאחרים מלהשתמש בו, כאשר להתופס אין לו זכות בסטנדר יותר מאחרים הצריכים לו.

מחלוקת רש"י ותוס' בתופס לבע"ח ע"י שליח במקום שחב לאחרים

שנינו בב"מ (י.) דתופס לבע"ח במקום שחב לאחרים לא קנה, ופרש"י טעם הדבר דלאו כל כמיני להיות קופץ מאליו וחב לאלו, מאחר שלא עשאו הנושה שליח לתפוס. אבל תוס' (ד"ה תופס) חולק על רש"י, וס"ל דאפילו אם עשאו שליח ג"כ אינו יכול לתפוס לאחרים, והביא ראיי מהגמ' בכתובות (פ"ד:) דיימר בר חשו הי' נושה מעות באדם שהי' חייב לו. מאחר ואותו אדם נפטר והשאיר ספינה, יימר בר חשו אמר לשלוחו לתפוס הספינה בחובו. רב פפא ורב הונא בריה דרב יהושע פגשו השליח ואמרו לו שאינו יכול לתפוס הספינה עבור יימר בר חשו משום שיש עוד בעלי חובות, והתופס לבע"ח במקום שחב לאחרים לא קנה. הרי מפורש דגם כאשר מינהו שליח לא אמרינן שיכול לתפוס עבור אחרים במקום שחב לאחרים, ובטעם הדבר הסביר הרא"ש (בב"מ שם, ובגיטין פ"ק ס"י י"ג) דלאו כל כמיני לשוויי שליח לחוב לאחרים (ועי' בשו"ת נוב"ק אהע"ז ס"י ב' שלמד מדברי הרא"ש, דאע"ג דלפני תקנת חדר"ג הי' הבעל יכול לגרש את אשתו בע"כ, מ"מ אי"א לגרשה בע"כ ע"י שליח, וע"ע בשו"ת נוב"ק אהע"ז ס"י ק"י משי"כ ליישב המתמיהים על חידוש זה).

לפ"ז נד"ד תלוי במחלוקת רש"י ותוס', דהרי בדרך כלל החברותא מבקש מחבירו שיתפוס לו סטנדר וממילא הוא שליח שלו, וכמו"כ כשנתבקש לתפוס סטנדרים עבור אחרים. אבל בעצם קושיית תוס' על רש"י, כבר תירצו הראשונים (עי' שטמ"ק בב"מ ג. בשם תוס' חיצוניות) דיש לחלק בין אם עשאו שליח בהרשאה דאז מהני שליחות, לבין אם לא כתב הרשאה. הש"ך (ח"מ ס"י ק"ה סק"א) כ' דיש לחלק בין היכא ששכרו לתפוס לו דמועיל תפיסתו מדין יד פועל כיד בעה"ב, להיכא שרק מינהו שליח אבל לא שכרו, דבכה"ג לא מהני תפיסתו.

להלכה נפסק בשו"ע (ח"מ ס"י ק"ה ס"א) דהתופס לבע"ח במקום שיש עליו חוב לאחרים לא קנה, ואפילו עשאו שליח וכתב לו הרשאה. לפ"ז בנד"ד אפילו אם מינה שליח לתפוס הסטנדר, לא קנה, ואע"פ שהש"ך חידש דבמקום ששילם לשליח שפיר קנה לו מדין יד פועל כיד בעה"ב, אבל בדרך כלל אין משלמין לשליח שיתפוס סטנדר עבורו.

מחלוקת הפוסקים כמה יכול לזכות בסברת מיגו דזכי לנפשי זכי נמי לחברי'

והנה אפשר יש מקום לומר, שיכול לזכות בסטנדר עבור חבריו מטעם מיגו דזכי לנפשיה זכי נמי לחבריה, דהרי התופס את הסטנדר לחבירו יש לו זכות לתפוס הסטנדר עבור עצמו, ובכה"ג נפסק בשו"ע (שם ס"ב) אם הלוח חייב גם לתופס, זכה בתפיסתו עבור חבריו, מגו דאי בעי זכי לנפשיה זכי נמי לחבריה. אבל יש לדחות קולא זו לפמ"ש"כ הסמ"ע (שם סק"ג), דסברא זו נאמרה דווקא כנגד חובו של התופס, אבל לא ביותר מחובו דאז ליכא מיגו, ולכן אם ראובן חייב מאה לשמעון ומאה ללוי, אין שמעון יכול לתפוס מאה וחמישים מראובן מסברת מיגו דזכי לנפשי' וכו', וכן הסכימו להלכה התומים (שם סק"ג) והנתיבות (שם סק"ג), וא"כ אם יש לו סטנדר עבור עצמו, הרי אינו צריך יותר מאחד, ומהיכ"ת שיוכל לתפוס עוד סטנדר לחבירו.

אלא דאפשר יש לצדד להקל בנד"ד כשיטת הש"ך (שם סק"ב) שחולק על הסמ"ע, וכי דכיון שיש לו זכיי בהגבהה זו, זכי נמי לחבריה אפילו ביותר ממה שיכול לזכות לעצמו, ואע"ג דלא שייך מיגו דאי בעי זכי לנפשי' זכי נמי לחברי', מ"מ כשזוכה לנפשי' זכי נמי לחברי', והוכיח כן מהסוגי' בב"מ (ט.) דאפילו למ"ד דלא אמרינן מיגו דאי בעי זכי לנפשי' וכו', מודה דהיכא דזכי מידי לנפשי', זכי לחברי' אפילו מאי דלא מצי לזכות לנפשי', וכן הסכים להלכה בקצוה"ח (ס"י ק"ה סק"ב), והביא ראיי לדבריו מהא דשליח לדבר עבירה, דאמנם בודאי אינו נחשב כשליח, ואפ"ה בשותפין שגנבו, היכא דגנב אדעתא דידי' ואדעתא דחברי', מהני משום מיגו דזכי לנפשי' בחציו זכי נמי לחברי' אפילו במקום דליכא שליחות כגון בגניבה דהוי דבר עבירה, וכמבואר להדיא בב"מ (ה.) וברש"י שם. וא"כ אם תופס אדעתא דידי' ואדעתא דחבריה, מועיל אפילו ביותר מכדי חובו. אבל האור שמח (ה' מלוה ולוה פ"כ ה"ב) הק' על

ראיית הקצוה"ח, די"ל דגם לרש"י לא מהני רק בשותפין שגנבו, ועל מחצה השניה שהוציא בשביל חברו, אי הוי אמרינן דאשד"ע הי' הוא חייב הכל (קרן וכפל) כמו הגונב בשביל חברו דהוי גנב, לכן נתחייב חברו גם בהוצאתו, משא"כ בנד"ד שאינו יכול לזכות יותר מכדי חובו, לכן לא מהני מה דזכי לנפשי, וע"ע בנתיה"מ (סי' ק"ה סק"ג) מש"כ על דברי הקצוה"ח.

הערוה"ש (סי' ק"ה ס"ב) כ' דהעיקר הוא כשיטת הש"ך וקצוה"ח שיכול לתפוס אפילו יותר מכדי חובו, והסביר משום דגם לשיטת הסמ"ע הוא תופס יותר מחובו, דהרי אחרי תפיסה זו לצורך חברו, תובע גם חובו מהלוה, ואיך יתבענו, דהלא כל מה שהי' יכול לזכות לעצמו מסר לחברו, אלא ע"כ כיון שהי' לו זכות לעצמו זכה גם לחברו, וגם לתבוע ממונו, וא"כ למה לא יוכל לזכות בפעם אחת יותר מחובו. בשיעורי ר' שמואל (גיטין אות רט"ו) ג"כ הביא קושי' זו, והוסיף דאחר שתפס כדי חובו יכול הוא לתפוס עוד לחובו, ושוב איכא מיגו דזכי לנפשי, וכן הלאה עד עולם, ואפילו אם תופס בב"א יותר מכדי חובו, נימא שתחול הזכי' בזאח"ז מיד, וא"כ מה הנדון אם יכול לתפוס יותר מכדי חובו.

לפי סברא זו אינו יכול לתפוס יותר מכדי חובו אא"כ תופס יותר מכדי חובו בב"א (ובנד"ד שני סטנדרים), או שתופס קודם לחברו ואח"כ לעצמו, אבל אם יתפוס סטנדר לעצמו ואח"כ לחברו לא יהני וצ"ע (אמנם עיי' בקה"י על ב"מ סוסי' י"ב ד"ה ולעני"ד שהביא האחרונים שהקשו על הקצוה"ח, ולכן הסביר באופן אחר, וכ' דשיטת תוס' היא דלא שייך מיגו דזכי לנפשי זכי נמי לחברי' אלא באותו חפצא עצמו שזוכה לנפשי, אבל אם אחד יגביה שני חפצים בב"א, האחד לנפשי והשני לחברי', לא נאמר מיגו דזכה בהאי חפצא לנפשי זכי נמי באידך חפצא לחברי', וזה פשוט בסברא לכאורה עכתו"ד).

שיטת הפוסקים הסוברים דאין חסרון של תופס לבע"ח אם הוא רק מניעת ריוח לאחרים

אבל עדיין יש לדון, דאפשר נד"ד אינו נכלל בהאי פרשה של תופס לבע"ח. הפת"ש (סי' ק"ה סק"ג) הביא שו"ת רע"א (סי' קל"ג) שכ' בשם המהר"ם אלשיך, דלא אמרינן התופס לבע"ח אלא היכא דחב לאחרים, אבל לא במונע ריוח לאחרים (ועי' בשו"ת מהר"י אסאד חו"מ סי' רמ"ב שג"כ נטה לסברא זו), ולפ"ז יש לדון טובא בנד"ד אם תפיסת סטנדר נחשבת כמניעת ריוח לאחרים או כחוב והפסד לאחרים. אבל למעשה רע"א הקי' על המהר"ם אלשיך, דדבריו הם רק לשיטת הרמב"ן שמתרץ הא דתופס לבע"ח לא מהני, ואילו המגביה מציאה לחברו קנה, היינו משום דמציאה לא מיקרי חב לאחרים דהוי רק מניעת ריוח, אבל תוס' בב"מ (י. ד"ה אמר ר' יוחנן) כתבו חילוק אחר, דהמגביה מציאה לחברו קנה משום דאי בעי זכי לנפשי. הרי מבואר דלתוס' גם מציאה נקראת חוב לאחרים, וכי' רע"א דאפשר כוונתו רק לגבי בע"ח דלגבי דידי' הוי פסידא, דזה לא נקרא חב לאחרים היכא דמונע מאחרים רק הריוח, משא"כ במציאה דכולם שוים.

האם תפיסת סטנדר נחשבת כהפסד לאחרים או רק מניעת ריוח

לפ"ז בנד"ד שכל הסטנדרים הם בגדר מציאה, א"כ מה שיתפוס לאחרני הוא רק בגדר מניעת ריוח לאחרים ולא הפסד להם, וממילא שפיר יכול לתפוס סטנדר עבור החברותא שלו. אבל יש מקום לדון בזה, דבשלמא במציאה שייך לומר שיש רק מניעת ריוח, משום שאינו שייך לאף אחד, אבל אפשר בישיבה או בביהכנ"ס שהסטנדרים נקנו מכספי הרבים, הרי הם שייכים לרבים, וכעין הא דשנינו במגילה (כ"ו.) ביהכנ"ס של כרכים (פרש"י הוה להו בתי כנסיות דרבים, והכל בעליהן, ואין בני העיר לבדם בעלים להם) דמעלמא אתו ליה, לא מצו מזבני ליה דהוה ליה דרבים. לפ"ז אפשר אין להגדיר את תפיסת הסטנדר כמניעת ריוח אלא כהפסד, די' לכל אחד מהרבים זכות בכל סטנדר וצ"ע.

סברא להקל כשהוא בעצמו נהנה כשיש לחברותא שלו סטנדר

והנה יש עוד סברא להקל בנד"ד, לפמש"כ בשו"ת להורות נתן (חי"ט סי' מ"א סק"כ) דהתופס לבע"ח במקום דחב לאחרני מבטל המצוה של "ואהבת לרעך כמוך", דהרי הוא עצמו לא היה רוצה שאחרים יתפסו ממון מגברא שחייב לו כסף, וממילא אין לעשות כן לחברו. לפ"ז כ' בשו"ת משנת יוסף (חי"א סי'

ק"ע ד"ה אכף), כשהוא צריך חברותא ללמוד אתו, תפיסת הסטנדר היא לטובת עצמו ואינה מוגדרת כתופס לבע"ח אלא תופס לעצמו (אמנם נלענ"ד דכל זה רק אם הוא יהנה מהחברותא בזמן הקרוב ולא בעוד כמה שעות).

עוד הוסיף שם, דאחרי שהוא הכין את הסטנדר, אחרים צריכים להמנע מלקחת אותו מדין עני המהפך בחררה, אבל זה ברור שהכל תלוי בתקנת המקום.

סיכום לדינא

לכן נראה דאפילו אם נאמר שכל אחד יכול לתפוס סטנדר בתחילת הסדר עבור החברותא שלו, דזה נחשב גם לצורך עצמו, אך זה בתנאי שהחברותא אמור להגיע תוך זמן סביר, אבל אם יגיע רק אחרי זמן רב, אין שום יושר שיתפוס סטנדר לחברותא שלו בזמן שיש ת"ח שצריכים לאותו הסטנדר עכשיו. כמו"כ יש לחוש דאסור לתפוס סטנדר עבור אחרים שאינם חברותא שלו, אבל אין זה מונע ממנו מלהכין סטנדר על ידו מבלי ל"תפוס" אותו בפתיחת ספר, ואז לכשיבואו וירצו לקחת הסטנדר, אם החברותא אמור להגיע תוך זמן קצר יוכל לומר שהוא שמור, אבל אם יגיע רק בעוד זמן רב אינו יכול למנוע מאחרים מלקחתו.

מי שמגיע באמצע הסדר ורואה סטנדר וספר פתוח עליו, ישאל הלומדים שם אם מישהו קם באמצע לימודו לזמן קצר, או שעדיין לא השתמשו בסטנדר זה כל הסדר. אם עדיין לא השתמשו בו, יכול לקחת הסטנדר דהרי הוא צריך לו עכשיו, ואין שום יושר שאדם יתפוס סטנדר לעצמו ולא ישתמש בו בזמן שאחרים צריכים לו, דלא זכה בו בשום קנין. כמו"כ אם יש ספר פתוח על הסטנדר ו"בעל הסטנדר" השאירו פתוח כדי לתפוס הסטנדר או ללמוד מהספר, אינו יכול למנוע מאחרים מללמוד בספר זה, אא"כ הוא יצא רק לזמן קצר ויחזור מיד כדי ללמוד בו.

והנה כל זה הוא רק במקום שאין הסכמה בין כל הלומדים, אבל בישיבות שנהוג שיש הסכמה שאפשר לתפוס סטנדרים לחברותא שלו וגם עבור אחרים, הכל כפי מנהג המקום אם הוא ע"ד כולם. לפ"ז יש לצדד גם במקומות ישיבה בביהכ"ס למי שקנה שם כמה מקומות עבור עצמו ועבור ילדיו, די ש לו זכות לתפוס המקומות שקנה אפילו אם ילדיו לא הגיעו בתחילת התפלה, דעל דעת כן המתפללים קנו המקומות, שיוכלו להושיב בניהם על ידם מבלי להכנס בו"כוחים ואי נעימות עם מתפללים אחרים שאינם משלמים, ומגיעים לביהכ"ס לפני שבניו של המתפלל שמשלם.

דרך אגב יש להעיר, שבבית המדרש שיש שם מחסור של סטנדרים, אלו שמניחים את המעיל והז'קט והכובע שלהם על סטנדר, במקום לתלותם על המתלים המיוחדים להם, גורמים לביטול תורה כאשר לומדים אחרים צריכים לחפש סטנדר "פנוי" כדי ללמוד.

השתמשות בספר כדי לתפוס סטנדר – מחלוקת מ"א וט"ז בהגבחת ספר ע"י ספר אחר

אבל עדיין יש לדון אם יש איסור להשתמש בספר, כשאינו לצורך הספר אלא כדי לתפוס סטנדר. הט"ז (יו"ד סוסי רפ"ב) כ' וז"ל נראה לי דאותם אנשים שנוהגים בשעת לימודם בספר, ורוצה להגביה הספר שלומד, פושט ידו ולוקח ספר אחר ומניח תחת זה שלומד, דאיסורא איכא משום בזיון... כי מבזה הספר להיות לתשמיש מה שיוכל לעשות בעץ או באבן. ולכאורה הי' נראה להביא ראיי' להתיר ממש"כ בטושו"ע (או"ח סי' שט"ו ס"ז) שבשבת מותר להניח ספר אחד מכאן וספר אחד מכאן וספר אחד על גביהן, ולא חשיב אהל כיון שא"צ לאויר שתחתיו. ונ"ל לחלק דהתם מיירי שצריך לכל הגי' ספרים, וללמוד מכולן שיהיו מוכנים לפניו, וקמ"ל דלית ביה משום אהל, משא"כ בספרים דמעשה עץ בעלמא שימש בספר, והוי בזיון גדול כל שהוא מביאו ממקום למקום אפילו בשלחן אחד, אם לא שהספר התחתון מונח כבר, ודאי שרי להניח השני עליו עכ"ל. אבל המ"א (או"ח סי' קנ"ד סק"ד) הביא שיטת הט"ז וחולק עליו, וס"ל דמותר לקחת ספר ולהניחו תחת הספר שלומד ממנו, והסבירו המחצה"ש והלבושי שרד

דסברת המ"א להתיר, היא משום דאין זה הורדה מקדושת הספר, דמה לי שמונח כאן או כאן, והוסיף המ"א דכש"כ יש להתיר כשעושה כן כדי ללמוד ממנו.

סתירה בשיטת הפמ"ג אם מותר להשתמש בספר כדי לכסות כוס

והנה ע"פ סברת המ"א שכתב "מה לי שמונח כאן או כאן", חידש הפמ"ג בהל' שבת (סי' ש"ז א"א סקכ"ד) ד"א שמותר לכסות צלוחית בספר, דמה לי שמונח כאן או כאן, ולפי דבריו לכאורה גם בהנחת ספר על הסטנדר יש להתיר, דמה לי שמונח בארון ספרים או שמונח על הסטנדר. אבל הדברים מחודשים מאד, ובפרט שהפמ"ג סותר את עצמו, דהא בהל' סעודה (סי' קע"א משב"ז סק"ב) כתב וז"ל אע"פ דאין לעשות מלאכה עם פת כשאינה לצורך אכילה, מ"מ מותר לכסות הכלי בו, דמה לי שמונח כאן או במקום אחר, אבל לכסות הכלי בספרים אסור. ואמנם הט"ז (יו"ד סוסי' רפ"ב) אסר להניח ספר תחת ספר, אבל לכסות כלי בספר י"ל דכו"ע מודים דאסור לעשות כן עכ"ל. הרי מפורש בפמ"ג דאין להתיר לכסות כלי בספר בסברת מה לי כאן ומה לי כאן, וצ"ל דאם מניח ספר לצורך לימודו כדי להקל לימודו עליו, שפיר דמי.

שיטת המ"ב בענין הגבהת ספר ע"י ספר אחר לצורך לימודו

והנה המ"ב בהל' שבת (סי' שט"ו סק"ל) הביא בשם הט"ז דאסור להביא ספר כדי להגביה הספר העליון שרוצה ללמוד ממנו, אא"כ מתכוין ללמוד משניהם, אבל סיים שהמ"א הנ"ל מצדד להתיר, והח"א (כלל ל"א סמ"ח) פסק דיש להתיר. אבל בהלכות תשמישי קדושה (סי' קנ"ד סקל"א) סתם המ"ב כשיטת המ"א ולא הזכיר שיטת הט"ז, וע"ש שכ' דאסור להשתמש בספר להנאתו כגון להגן מפני החמה או כדי שלא יראה חבירו מה שעושה, ולהניח ספר אחר תחת ספר שלומד בו כדי להגביהו יש להתיר, ואם מונח ספר אחד מותר לכו"ע להניח ספר אחר עליו. וכשהשמש זורחת על הספר שלומד בו, יש להקל במקום הדחק להגן בספר אחר להיות לצל כיון שאינו עושה להנאתו.

חילוק בין תפיסת סטנדר ע"י ספר שילמד ממנו לספר שלא ילמד ממנו

הרי מבואר דאסור להשתמש בספר להנאתו, ומ"מ אם משתמש בו לצורך לימודו מותר, ולכן מותר להניח ספר תחת ספר שלומד בו כדי להגביהו. לפ"ז מותר לקחת ספר כדי להשתמש בו לתפוס סטנדר או לתפוס מקום בביהכ"ס אם ילמד ממנו או שיתפלל מהסידור, דסו"ס הרי מכינו לצורך שימוש, ומה לי אם מביא הספר למקומו ומשאירו סגור או שמשאירו פתוח בכריכת הספר, ומ"מ בודאי יש עדיפות אם יקח ספר וילמד ממנו קצת ואח"כ ישאירו פתוח על הסטנדר וכנ"ל.

אבל יש להסתפק אם מותר לתפוס סטנדר או מקום בביהכ"ס ע"י ספר שלא ילמד ממנו, ואע"פ שמשתמש בו לצורך לימוד תורה, אבל יש לחלק טובא בין מה שמצאנו שמותר להשתמש בספר כדי להקל עליו בשעת לימודו בספר אחר, כגון להגביה הספר, או לעשות צל כדי שהשמש לא תפריע לו כשלומד בספר אחר, ובין לתפוס סטנדר שרוצה להשתמש בו לאחר זמן, דבכה"ג מאן דכר שמי'. וכן מביאים בשם מרן הגריש"א זצ"ל (ספר גנזי הקודש פי"ג ס"ט) דיש להחמיר בזה אם לא ילמד מהספר שמשתמש בו. וכן פסק בשו"ת משנת יוסף (ח"ה סי' ל"א), אלא שהוסיף דאם אין אפשרות אחרת, יניח ספר על הסטנדר כדי לתפסו ואח"כ ילמד ממנו מעט, כעין המבואר במ"ב (סי' קנ"א סק"ד) דאם צריך להכנס לביהכ"ס כדי לקרוא לחבירו, יכנס ויקרא או ישנה מעט ואח"כ יקראנו.

הנחת ספר על שלחן של הנרות כדי שיהיה בסיס לדבר המותר והאסור

דרך אגב, מרן הגרש"א זצ"ל פסק (מאור השבת ח"ד עמוד תפ"ח) שאם יש מוקצה על השלחן, ורוצה להניח ספר עליו כדי שיהא בסיס לדבר המותר ולדבר האסור בין השמשות, אסור לעשות כן אא"כ באמת רוצה ללמוד ממנו. וכעין זה מובא בשם מרן הגריש"א זצ"ל (שבות יצחק מוקצה עמוד ק"צ), דאין ליטול ספר מהארון כדי להניחו אצל הנרות, דנמצא שמשתמש בספר, ויש בזה בזיון כתבי קודש, אלא

6

צריך גם לעיין בספר. אמנם יש להעיר, דכל זה דווקא אם הספר יותר חשוב מהמוקצה, וזה תלוי אם מדליקים נרות בפמוטים יקרים.

ניתן לצפות ולהוריד את כל שיעורי מרן הרב שליט"א באתרנו:
<http://pninim.co.il/> תחת הלינק: שיעורי הגאון רבי יום טוב זנגר.